

N°1 MARS 2024

patos

elle

ETT MAGASIN
OM SMÅTT & STORT
I TROLLHÄTTAN

KYRKANS
K-MÄRKTA
HISTORIA

ANNA BRÄNDEBY HARSTRÖM

En ny vän till Trollhättans pollinatörer

Svenska kyrkan
TROLLHÄTTAN

4

Tror på inkludering

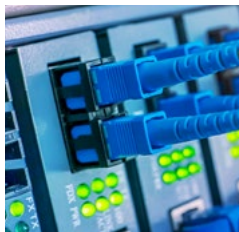
Att skapa delaktighet är nyckeln för stadsdirektör Said Niklund

16

Bygger biologisk mångfald

Anna fyller trädgårdar med blommor och bin

8

Cyberangreppet mot kyrkan

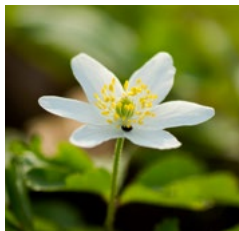
Penna, papper och telefon fick verksamheten att rulla

20

Ett yrke du vigs till

Petra om livet som präst i kyrkans tjänst

10

Värkluset minskar stressen

Vilka är Trollhättebornas främsta värtecken?

25

Gravrätten har vi alla

Juristen Peter Fischier guidar i begravningslagen

12

Så märks kulturen

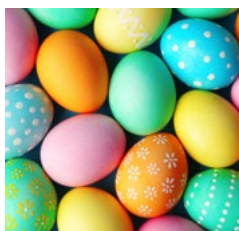
29 000 K-märkta föremål inventeras i Skara stift

28

En händelserik vår

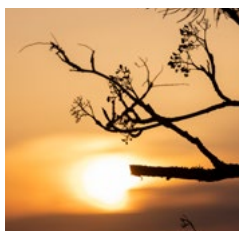
Musik, tacos och Valborgsmässofirande

14

Vårkryss och äggpyssel

Påskpyssel med hållbar vinst och chans till biobiljetter

31

Påskan i våra kyrkor

Välkommen att fira kyrkoårets största högtid tillsammans

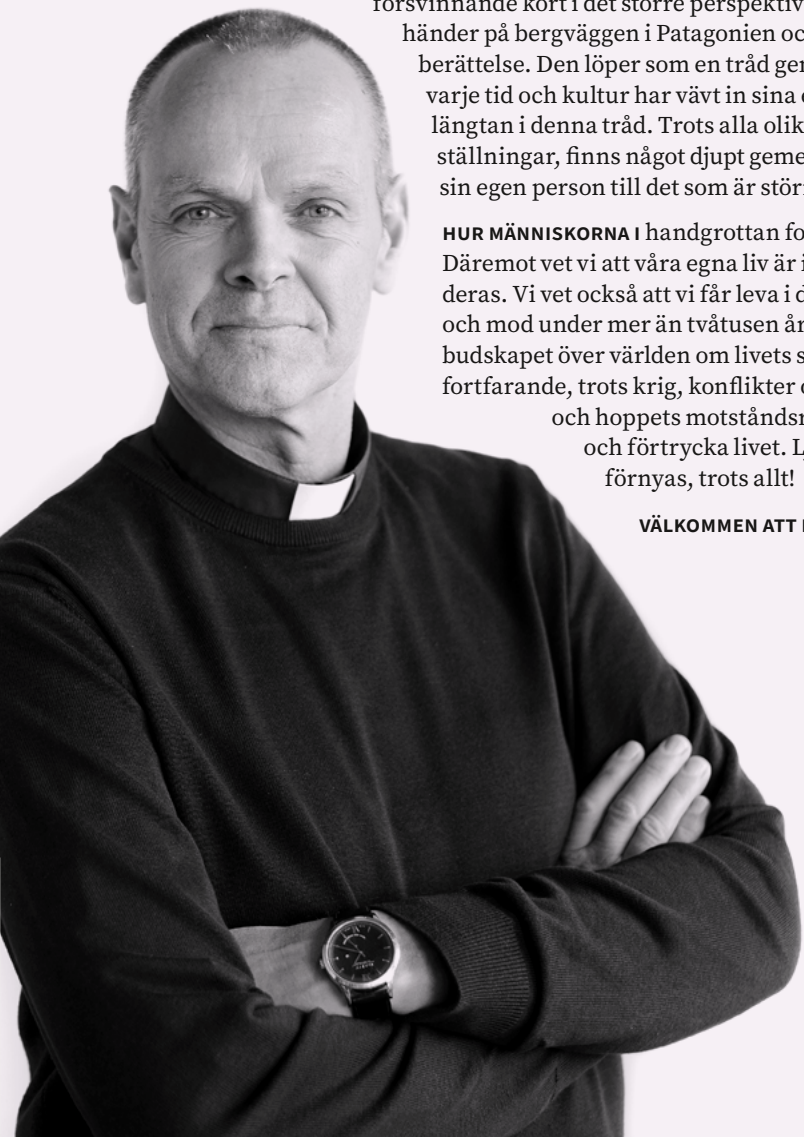
LJUSET KOMMER TILLBAKA

I BOKEN "SAPIENS – En kort historik över mänskligheten" reflekterar författaren Yuval Noah Harari omkring en bild från den så kallade Handgrottan i Patagonien, Argentina. Bilden föreställer ett stort antal handavtryck som gjordes av jägare-samlare för c:a 9 000 år sedan. Ingen vet vad målningen betyder, men det verkar som om dessa för länge sedan döda händer sträcker sig mot oss, eller möjligen mot himlen, i en vilja att kommunicera något från sin tid till kommande generationer. Även om målningen i sig är tyst, talar den ändå starkt om något av det mest grundläggande i att vara människa – att tillhöra ett sammanhang och vara en del av något större. Bilden andas också längtan och hopp.

DE ÅRTUSENDEN SOM gått sedan väggmålningen i handgrottan kom till är försvinnande kort i det större perspektivet. Både de som målade av sina händer på bergväggen i Patagonien och vi själva, ingår i samma stora berättelse. Den löper som en tråd genom tiden. Varje generation, varje tid och kultur har vävt in sina egna erfarenheter, hopp och längtan i denna tråd. Trots alla olikheter i tid, kultur och trosföreställningar, finns något djupt gemensamt i att lyfta blicken från sin egen person till det som är större och gemensamt.

HUR MÄNNISKORNA I handgrottan formulerade sin tro vet vi inte. Däremot vet vi att våra egna liv är invävda i samma livstråd som deras. Vi vet också att vi får leva i den berättelse som gett hopp och mod under mer än tvåtusen år. Efter den första påsken spreds budskapet över världen om livets seger över döden. Så är det fortfarande, trots krig, konflikter och klimatkris. Påsken är trons och hoppets motståndsrörelse mot allt som vill kväva och förtrycka livet. Ljuset kommer tillbaka och livet förnyas, trots allt!

VÄLKOMMEN ATT FIRA påsk i våra olika kyrkor.

Trollhättans
Stadsbyrå

EN STADSDIREKTÖR MED PLIKTKÄNSLA

Han är strukturerad, resultatnriktad och ställer de största kraven på sig själv.

– Jag vill ge tillbaka något till det svenska samhället, som alltid behandlat mig väl, säger Trollhättans Stadsdirektör Said Niklund, som bland annat lärde sig svenska genom att sjunga psalmer på en folkhögskola i Rimforsa.

TEXT: ERIK TORSTENSSON | FOTO: JERRY LÖVBERG

EFTER TOLV ÅR som chef för Trollhättans socialförvaltning blev Said 2021 Trollhättans Stads högste tjänsteman. Utifrån de politiska beslutens riktning är det hans formella ansvar att se till att kommunens alla verksamhetsområden fungerar. Det är komplext och en vardag styrd av såväl lokal som nationell politik, lagstiftning och regelverk. Han klev in i rollen med gott självförtroende, efter att av fackförbundet Vision tilldelats utmärkelsen Årets chef i Sverige. Det var personalen inom socialförvaltningen som nominerat honom.

– Det var verkligen en jättefin utmärkelse, men den var resultatet av ett lagarbete där vi hade ett spararbete på 34 miljoner kronor, samtidigt som behovet av insatser inom den sociala sektorn ökade.

Said kallade alla sina 140 tjänstemän inom socialförvaltningen till stormöte, men i stället för besked om uppsägningar och nedläggningar så var hans budskap ett annat:

– Jag bad helt enkelt om hjälp för att vi tillsammans skulle kunna hitta en väg fram, utan uppsägningar och stora neddragningar. Jag vet fortfarande inte riktigt hur det gick till, men med gemensamma krafter klarade vi verksamheten. Några bytte jobb, men inga blev uppsagda. Framgångsfaktorn var, som i så många andra sammanhang, delaktighet, konstaterar Said när han tänker tillbaka på utmaningen.

Som stadsdirektör håller han delvis fortfarande på att identifiera och känna in i detalj vad som förväntas av honom. Med ett ledarskap byggt på öppenhet och inkludering

gäller det att orientera sig i en större arena, med ett ännu mer övergripande ansvar.

– Under mitt första år var det pandemi så då ledde jag organisationen digitalt. Nu under det tredje året känner jag att jag börjar lära känna lednings- och styrningsmekanismerna. Politiken vill få ut maximalt och med hög kvalitet och det gäller att hitta en balans mellan resurser och krav, där alla mina 5 000 tjänstemän förstår och fångar den önskade riktningen i verksamheterna. Samtidigt är det

viktigt med återkoppling och att ge bekräftelse både från mig och från politiken. Jag försöker vara ute mycket i våra verksamheter och möta mina medarbetare för att ”lägga örat mot marken”. Vi lever i en tid som kräver ständig förändring och som samtidigt erbjuder nya möjligheter.

Hans utgångspunkt är klar: – Jag jobbar i en för- troendebransch som är finansierad av skattemedel. Det vi gör ska skapa det största möjliga mervärdet för Trollhätteborna. Och då krävs det mycket samverkan både inom Trollhättans Stad och med andra organisationer och verksamheter. För egen del försöker jag hela tiden tänka på att jag ska förtjäna min roll och det förtroende jag fått.

PÅ VÄGEN HEM till Kungälv efter en arbetsdag reflekterar han alltid över dagen som gått. Har han lyckats med det han ville?

– Jag funderar på hur jag agerat utifrån mitt ansvar gentemot min arbetsgivare

och Trollhätteborna. Och hur jag har varit mot mig själv och om jag lärt mig något nytt. Det är en viktig drivkraft; att alltid försöka lära sig nya saker.

På samma sätt har han tydliga söndagsrutiner, då han installerar sig i tvättstugan och kombinerar strykning av skjortor med SVT Play, kaffe och ka-

”

MAMMA VAR TROENDE OCH HAR GIVIT MIG MÅNGA MORALISKA VÄRDERINGAR

kor. Och så sätter han upp mål för kommande arbetsvecka. Förutom mer konkreta jobbpuppor kan det vara att lista poddar han vill lyssna på, se till att träningen i hemmagymmet verkligen blir av och att det finns tid för meditation.

– Jag har alltid varit strukturerad och vill följa upp det jag haft som mål för att se om det givit resultat.

Han kan se samma drivkrafter och höga egenkrav hos sina två vuxna söner. 25-åriga Edvin har gått i pappas fotspår och är utbildad socionom, medan 21-åriga Elias pluggar datateknik på Chalmers.

– Jag brukar uppmana dem att inte vara för hårda mot sig själva, men de vill vara duktiga och de kan nog ha att göra med att de befinner sig någonstans mellan två kulturer. Deras föräldrar är från ett annat land och även om de är födda i Sverige så finns det en känsla av att de måste vara mer ordentliga och tacksamma, säger Said.

Han ser samtidigt det ”mellanförskapet” som en styrka.

Här i kommunfullmäktigesalen i Trollhättans stadshus fattas de övergripande besluten som Said Niklund och hans medarbetare ska omsätta till verksamheter till förmån för Trollhätteborna. – Det är ett ansvar som jag känner stor respekt inför, säger han.

– Jag har inget emot att vara tacksam och ordentlig och med två kulturer kan du också se saker från två olika håll. Du kan ta det bästa av två världar och blir nästan som en svamp som vill suga åt dig kunskap och råd.

DET VAR NÄR Said som tonåring följde med sin hjärtsjuka mamma Fateme till sjukhuset hemma i Irans huvudstad Teheran, som han första gången insåg betydelsen av att ha ett samhälle med en utvecklad vård och omsorg. Den insikten tog han med sig till Sverige. Han kom hit som 23-åring i oktober 1986. Han hade då några år tidigare gått ut gymnasiet i Teheran och skickades så småningom till fronten i kriget mellan Iran och Irak som pågick 1980-1988.

– Jag utbildades i militären i tre månader och skickades till fronten i femtio dagar innan jag hade en veckas permission.

Då bestämde mig för att lämna Iran och desertera från armén.

Att som yngsta barnet lämna sin familj med en sjuk mamma, och samtidigt lämna sitt land var ett svårt beslut. Han kan än idag ha vissa skuld känslor. När han ser TV-bilderna från striderna i bland annat Gaza och Ukraina så vet han allt för väl hur många tragiska öden som krig skapar och hur det splittrar familjer och länder.

– Jag frågade mig om jag verkligen ville vara ett redskap för regimen i mitt land. Jag var inte politiskt aktiv, men det fanns en politisk dimension i mitt beslut. Det var ett dilemma och en svår process, men det har också gjort att jag känt ett ansvar inte minst mot min mamma för att jag vill ta vara på de möjligheter

jag fått. När jag kom till Sverige var det som en pånyttfödelse, berättar Said.

Det första halvåret på svensk mark tillbringade han på en tillfällig flyktingförläggning i värmländska Hagfors. Jämfört med mångmiljonstaden Teheran var kontrasterna stora. Flytten gick vidare till en förläggning i Falkenberg i väntan

DU SKA VISA RESPEKT FÖR ANDRA MÄNNISKOR OCH GÖRA RÄTT FÖR DIG

på myndigheternas beslut om uppehållstillstånd. Där blev Svenska kyrkans svenskundervisning guld värd.

– Jag läste svenska två-tre gånger per dag. Via kyrkan träffade jag också paret Pia och

Nils, som välkomnade mig in i sitt hem och gemenskap. De blev som mina extraföräldrar i Sverige och vi fortsatte hålla kontrakten ända fram tills de gick bort för ett par år sedan. Just det där att bli inbjuden och inkluderad betyder så oerhört mycket och Nils och Pia var viktiga bollplank för mig.

I augusti 1987 kom äntligen beskedet om uppehållstillstånd och Said sökte till Liljeholmens folkhögskola i Rimforsa söder om Linköping och fortsatta studier i bland annat svenska. Nils och Pia åkte såklart med för att kolla in skolan inför flytten.

I Rimforsa fick jag en ny grundtrygghet och dessutom lyxen med ett eget rum efter att ha delat rum med flera andra på flyktningförläggningarna. De hade även bibelskola där så jag sjöng med i mycket psalmer för att träna språket. Tack vara det fick jag faktiskt jobb på ett äldreboende i Kisa kommun, berättar Said.

HAN HAR MÅNGA fina minnen av människor som hjälpt honom på olika sätt under de första åren i Sverige.

– En sommar lånade en granne till folkhögskolan ut sin bil så jag och en klasskamrat kunde komma till jobbet när busstiderna ändrades.

”Studieresan” fortsatte och 1993 var Said färdigutbildad socionom, efter drygt 3,5 års studier vid Umeå universitet.

– Jag ville egentligen bli psykolog, men betygen räckte inte så jag sökte socionomprogrammet, som var mer generell. Det är den bästa investering jag gjort och mamma var här när jag tog min examen, berättar Said.

UNDER SOMMARPAUSERNA FRÅN folkhögskolan och universitetet sökte han olika jobb på olika platser i Sverige, för att lära känna landet.

– Jag har sommarjobbade i Malå, Kristineberg, Skellefteå och Kalix som bland annat tolk och handläggare för andra invandrare. Och när jag var klar med studierna flyttade jag till Stockholm och fick jobb på flyktningmottagningen i Nacka,

Flytten till Stockholm gjorde han inte ensam.

– Jag träffades min fru på en fest i Umeå bara en månad innan jag skulle flytta. Vi gifte oss ett år senare och hon fortsatte att läsa till sjuksköterska i Stockholm.

Hustrun Sima, som också är från Iran, kom några år senare in på barnmorskeutbildningen i Göteborg, så 1998 gick flytten från Ostkusten till Västkusten. Said fick jobb som chef för socialförvaltningen i Göteborgstadsdelen Majorna och i Västsverige har paret blivit kvar. Innan Said började som chef för socialförvaltningen i Trollhättans Stad 2008 hade han även haft olika chefsroller inom den sociala sektorn i Bergsjön och varit verksamhetschef i Kungälv för ett statligt behandlingshem för ungdomar. Flytten gick också till Kungälv, där Said och hans fru bor kvar ännu.

Även jobbmässigt känner den nu 60-åriga Said att han också sannolikt flyttat färdigt.

– Att vara stadsdirektör är både utvecklande och utmanande för mig.

Mamma Fateme och pappa Perviz lever inte längre, men Said har sin äldre syster i Iran och sina två äldre bröder, en i Köpenhamn och en i Minneapolis i USA.

– Vi har en nära kontakt och facetajmar flera gånger i veckan. Och så försöker vi träffas en gång per år.

SINA GRUNDLÄGGANDE VÄRDERINGAR tackar han framför allt sin mamma för.

– Jag har själv ingen stark religiös tro, men jag har med mig mycket värderingar från barndomen som i sin kontext har en nära anknytning till religion. Mamma var troende och har givit mig många moraliska värderingar som jag bär som en inre kompass. Som att du ska visa respekt för andra människor och göra rätt för dig.

Att visa tålmod och ha en plikt känsla är andra viktiga ledstjärnor för Said, som hela tiden vill försöka bli ännu bättre. Inte minst i sin yrkesroll.

– Och om någon tvivlar på min förmåga så sporrar det mig bara ännu mer. ♥

Namn: Said Niklund
Född: 4 juli 1963 i Teheran, Iran
Bor: Hus i Kungälv sedan 2003
Familj: Hustrun Sima och sönerna Edvin, 25, och Elias, 21
Gör: Stadsdirektör i Trollhättan sedan 1 januari 2021
Om namnet Niklund: En kombination av persiska "nik" som betyder trevlig och "lund" inspirerat av den vackra lövskog som fanns vid familjens hus i Torslanda när de bestämde sig för att ansöka om ett persiskt-svenskt efternamn.

DAVID AXELSSON-FISK

Senior rådgivare vid ledningsavdelningen och ansvarig för systemutveckling och systemförvaltning av IT-stöd vid Svenska kyrkans nationella kansli i Uppsala. Han har haft en extra intensiv period sedan Svenska kyrkan den 23 november 2023 utsattes för ett cyberangrepp som gjorde att alla kyrkans IT-system runt om i landet behövde stängas ner.

TEXT: ERIK TORSTENSSON | FOTO: MAGNUS ARONSON/IKON OCH SHUTTERSTOCK

Hur är status nu i början av mars?

- Det är ett mindre antal system som är under återställande, men det är mer specifika och ganska små system för exempelvis utskick inför kyrkovalet och olika låssystem.

Hur har de här senaste månaderna varit för er inom Svenska kyrkans IT-organisation sedan angreppet?

- Det har varit intensivt, där många på IT-sidan lagt ner ett hårt jobb tillsammans med externa specialister. Samtidigt har ju systemen legat nere så några av dem som jobbar med systemförvaltningen har fått invänta att systemen kommit i gång igen.

Hur känns det att bli utsatt för en sådan här attack?

- Det känns väldigt ledsamt, såklart. Det här är ju en attack som riktats mot flera organisationer som hanterar mycket personuppgifter i sina system och den var inte specifikt riktad mot oss i Svenska kyrkan, men syftet med den var att förstöra och samtidigt begära pengar för att starta upp systemen igen. Så det känns det väldigt tråkigt och frustrerande. Attacken är polisanmäld.

Hur agerade ni när insåg vad som hänt?

- Vi kapade all dataförbindelse till vår centrala serverhall, så att allt blev otillgängligt. Det gjorde att vi skar av möjligheterna även för angriparen. Sedan har det handlat om att identifiera vilka system som angripits och successivt återställa och starta upp systemen igen i den takt som det funkat. Någon ”lösensumma” till angriparen har aldrig varit aktuell att betala och eftersom vi själva stängde ner vårt IT-system centralt så fanns det egentligen inget att förhandla om för angriparen.

Hur har det här påverkat Svenska kyrkan runt om i landet?

- All verksamhet har påverkats på ett eller annat sätt, även om merparten av verksamheterna har kunnat fortsätta som vanligt, fast i lite lägre tempo. Det som normalt sett hanterats digitalt har fått hanteras manuellt i stället och det tar såklart längre tid. Generellt sett har våra medarbetare fått gå tillbaka till gamla lösningar som penna, papper och telefon. Om pandemin födde nya lösningar så kan man säga att den här hackerattacken skapade en återgång till de gamla.

Du har jobbat länge inom Svenska kyrkans IT-avdelning. Har du varit med om något liknande?

- Nej, inte en sådan här attack. Däremot har vi ju haft större driftstörningar när vi exempelvis installerat nya stora system.

Hur kan Svenska kyrkan utveckla sin IT-infrastruktur för att det inte ska hända igen?

- Vi lär oss nya saker hela tiden och i efterarbetet kring en sådan här attack blir det som att vi gör en "storstädning" i hela systemet. Vi tar bort en del som vi upptäcker och finputsar, men det som har hänt leder inte till några nya radikala säkerhetsinsikter som vi inte kände till tidigare.

Är ert IT-system homogent över landet eller finns det även lokala och regionala lösningar?

- Medlemsregistret plus ytterligare ett antal system används av alla våra församlingar, pastorat och stift. Annars kan det variera, eftersom våra församlingar och pastorat är självständiga enheter och också kan behöva lokala lösningar som är anpassade för den enskilda verksamheten. Det finns många bra lokala lösningar, men kanske att vi på vissa områden ändå skulle göra det mer homogent.

Hur mycket personlig information som personnummer och mejladresser om personal och medlemmar kan ha läckt?

- Det är svårt att säga exakt vad som läckt, men det finns en risk för att personuppgifter berörs. Vi har gått ut med information och hittills hört väldigt lite från medlemmar och medarbetare som utsatts för något.

Hur kan var och en skydda sig om man är orolig för att personliga uppgifter har läckt?

- Generellt ska du som enskild alltid vara vaksam när du får meddelanden eller mejl från avsändare du inte känner till. Klicka inte på några okända länkar och se till att ha olika lösenord för olika tjänster. Det finns också inbyggda säkerhetstjänster där du kan aktivera exempelvis tvåfaktorsautentisering för olika inloggningar. Det rekommenderar jag alla att använda.

GRAV- OCH URNSÄTTNING FÖRDRÖJT EFTER ANGREPPET

Cyberangreppet mot Svenska kyrkan innebar bland annat att de digitala kartorna över Håjum och Götalundens begravningsplatser inte fanns tillgängliga.

- För att inte riskera att bryta mot griftefriden så tvingades vi skjuta upp en del urnsättningar och kistbegravningar, berättar kyrkogårdschefen Frank Thorén-Hall.

DE BRUTNA FÖRBINDELSERNA med kyrkans servrar i Uppsala innebar förstas en rad administrativa utmaningar även i Trollhättans församling. Det gällde allt från lönesystem till mer manuell hantering till bokningar av exempelvis dop och vigslar och försäljning av de eftertraktade biljetterna till Brittas Salong.

- Vi löste biljettbokningen genom att länka om direkt via vår Facebook-sida i stället, berättar prästen, Annette Börjesson, som håller i Brittas Salong.

FÖR KYRKOGRÅRDSCHFEN FRANK THORÉN HALL

och hans medarbetare innebar systemavbrottet att flera urnsättningar och kistbegravningar fick skjutas upp.

- Nästan alla församlingar i Sverige har digitala kartor över sina gravkvarter, där vi ser exakt placering och på vilket djup som urnor och kistor finns. När systemet var nedstängt avvaktade vi med grav- och urnsättning i befintliga gravar för att inte riskera att bryta mot griftefriden, förklarar Frank.

I NYA GRAVKVARTER eller i väldigt gamla gravkvarter som har pappersdokumentation, kunde grav- och urnsättning ske som vanligt.

- Eftersom vi i början av året hade planerat byte av programvara för vårt gravsystem så hade vi sparat ut säkerhetskopior. Det gjorde att vi ganska snabbt kunde komma åt dokumentationen via excelfiler och minska fördröjningen, berättar Frank Thorén Hall, som upplever att berörda anhöriga visat stor förståelse.
- Och nu funkar allt som det ska igen.

VITSIPPORNA, STUDSMATTAN OCH VÅRDOFTEN I SKOGEN

Det händer något gott i oss när värmen sakta men säkert återvänder och känslan av vår växer fram. Det är ingen slump att vi känner oss lite gladare och piggare när soltimmarna ökar och naturen vaknar till liv på allvar. Även stresssystemet stärks, har forskare konstaterat.

Det där med första vårtecknet är oftast väldigt personligt och kopplat till upplevelser eller våra minnen. Så vad är vår för dig?

STELLA LIESTO

- När snön är borta och solen skiner, då känns det verkligen att våren är på väg.

LINN GRAMLING

- När vitsipporna kommer. Det är ett riktigt fint vårtecken.

AGNES ENGDAHL

- Det är vår när det går att spela fotboll på gräset igen.

ALEXANDRA & ALICE MÖLLER

- Vårt första vårtecken är när stora tjejen vill ha glasschallenge utanför NÅL. Då köper vi de nya glassarna för att testa vilken som är godast.

HELENA ZETTERLUND

- Jag tycker att det blir en speciell lukt som stiger upp från marken, speciellt i skogsmark. Det förknippar jag med våren och det känns som ett tidigt vårtecken

KARIM & ADAM WETTERLUNDH

- Karim: Vårtecken är när jag kan börja cykla. Jag älskar att cykla! Jag fyller 4 år och då önskar jag mig en ny cykel.

Adam: Hoppa studsmatta! På våren plockar vi fram studsmattan och då studsar vi och våra grannar. Både tjejer och killar.

AGNETA TORRESTAD

- När snön och halkan försvinner från vägarna. Då kan man promenera säkrare och kanske kan jag släppa kryckan som jag haft ett tag. Och så ljuset som kommer mer och mer. När jag var liten så var ett vårtecken att vi plockade murklor när björkarna fått blad som musöron. Far trädde murklorna på ett snöre och hängde dem på tork i taket.

SELMA BULLER

- Första vårtecknet tycker jag är när det börjar växa tussilago och sädesärlorna börjar sjunga. När sedan solen börjar värma tycker jag att det känns som vår.

MARIA PALM

- När man börjar se gröna knoppar på träden och känner att det börjar bli lite varmare ute.

DYRT & HELIGT

KULTURMINNEN

TEXT: ERIK TORSTENSSON

SÅ INVENTERAS DEN K-MÄRKTA HISTORIEN

Trollhättans kyrkor är fyllda av vackra föremål och många av dem är K-märkta och klassas som kulturhistoriskt intressanta. Sara Strindvall Språng och Andreas Lindblad inventerar kyrkobyggnader i hela

Skara Stift så att alla föremålen bevaras och förvaras på rätt sätt.

– Klimatförändringarna med den högre luftfuktigheten är en utmaning idag, konstaterar Sara.

Runt om i landets 13 stift finns antikvarier som utifrån Kulturmiljölagen ser till att Svenska kyrkan vårdar sina K-märkta föremål. I Skara stift finns cirka 420 skyddade kyrkor och kapell och alla de uppskattningsvis drygt 29 000 K-märkta föremålen som finns ska inventeras var sjätte år.

– Vi är ett stöd till församlingarna i processen kring vilka föremål som kan anses ha ett större kulturhistoriskt värde. Det är församlingen som avgör i första hand, men även Länsstyrelsen kan involveras i enskilda fall, berättar Andreas Lindblad, byggnadsantikvarie i Skara stift där Trollhättans församling ingår.

Skara stift har under perioden 2021-2025 totalt 62 miljoner kronor per år att fördela utifrån de 103 församlingarnas ansökningar om bidrag för underhåll och reparationer av föremål och byggnader. Skara stift bildades 1014 och är Sveriges äldsta, så det finns mycket kulturhistoria att njuta av och bevara. Under våren 2024 är det dags att inventera alla K-märkta föremål i

Lextorpskyrkans K-märkta cirkulära altarpredn i keramik är 4,2 meter i diameter och tillverkad av Barcelona-konstnären Julio Bono Peris. Den väger drygt 4 ton.

Trollhättans församling.

– Det handlar i nuläget om 47 föremål i Trollhättan, berättar Andreas Lindblad.

Han har rötterna i Örebro, intresserade sig för gamla föremål och historiska byggnader redan som barn. Efter universitetsstudier i konstvetenskap i Lund fortsatte han med Bebyggelseantikvarieprogrammet vid Göteborgs universitet. Han har dessutom kryddat sina kunskaper med en trädgårdsmästarutbildning och hunnit jobba på länsstyrelser, som kommunantikvarie och

byggnadsantikvarie på Skansen. Han fortsatte som antikvarie på Västergötlands Museum och blev därefter fastighets- och kyrkogårdchef för Amnehärad-Lyrestads pastorat. Sedan 2020 är han antikvarie i Skara stift.

– Intresset för byggnadsvård och historia har bara blivit större och större med åren.

Tillsammans med en av kollegorna i Göteborgs stift, Sara Strindevall Språng, har Andreas i uppdrag att besöka och tillsammans med församlingarna inventera de K-märkta föremålen i Skara stift var sjätte år.

– Det är ett spännande jobb och det finns ett väldigt stort engagemang ute i församlingarna. Sara och jag inventerar ungefär 90 kyrkobyggnader varje år och rådgör med församlingarnas representanter kring förvaring, underhåll och reparationer. All dokumentation över de K-märkta föremålen förs in i ett digitalt register, som nu nästan fullt ut ersatt de äldre analoga inventarieförteckningarna, säger Andreas.

Även om Sara och Andreas har sett de mesta, så dyker det alltid upp spännande överraskningar.

– Varje föremål har sin egen historia och ger på det sättet en bild av vår historia. Även om allt inte används så finns det ett stort värde av att bevara, påpekar Sara Strindevall Språng, en av sju antikvarier i Göteborgs stift.

Inventeringen handlar också om säkerhet och förebygga att saker försvinner. Beställningsjobb förekommer och det finns en marknad i Europa.

– Men Svenska kyrkan har ett nära samarbete med polisen och det finns ett system för märkning av föremålen som gör att de kan spåras. På nationell nivå händer det ett par gånger per år att auktionsfirmor får in föremål som misstänks tillhöra någon av Svenska kyrkans församlingar, berättar Sara.

EN ANNAN UTMANING, utöver säkerheten, är klimatförändringarna med den ökade luftfuktigheten och fler översvämningar som gör föremålen mer utsatta. Det försämrade säkerhetsläget i Europa bidrar också till en ökad vaksamhet kring den värdefulla historia som finns i och kring Sveriges kyrkor.

Ambitionen är att använda de kulturhistoriskt märkta föremålen så mycket som går, men en del hålls inlåst på grund av sitt höga värde. Eller för att de är sköra. En prästkappa, mässhake, från 1400-talet är bara ett av tusentals exempel runt om i Skara stift. Eller fattigbrickor i trä som användes under svältperioder då de som var utan

Den K-märkta Emma-klockan i ett av tornen utanför Trollhättans kyrka skänktes av ingenjören och kyrkvärden Herman Nydqvist 1922. Han var en av grundarna av industriföretaget Nohab.

mat fick gå runt i stugor och gårdar med bricken och vädja om något att stilla hungern med.

– I en kyrka hittade vi en hundpiska, som användes för att mota ut hundarna i samband med gudstjänst, berättar Andreas.

En risk med att en hel del står undanställt är att textilier inte kan användas efter en ombyggnad.

– Det är lätt att glömma att det finns bevarade och specialsydd textilier som inte längre passar efter en ombyggnad av exempelvis ett altare. Det är synd, för vi vill ju återanvända så mycket som möjligt. Både av historiska skäl och för att inte tillverka saker i onödan, påpekar Sara.

HON HAR NU jobbat i 15 år som antikvarie inom kyrkan. Efter fem år i Skara fortsatte hon inom Göteborgs stift.

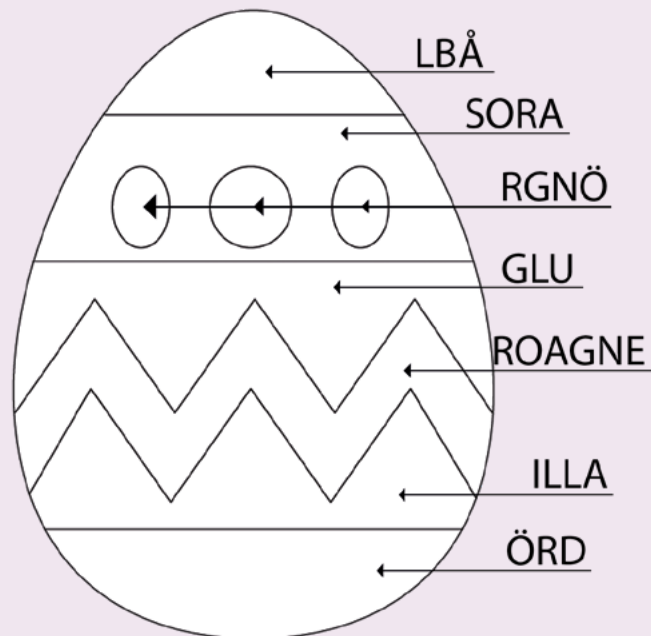
– Jag är uppväxt utanför Mariestad på en gammal gård med mycket historia och funderade tidigt på att bli arkitekt. Sedan kände jag att det nog är roligare att jobba med att bevara befintlig bebyggelse. Min mormor och jag hade liknande intressen och pappa har alltid hållit på med vete-rantraktorer och gamla plogar.

Saras yrkesval grundades med studier i Visby och skånska Alnarp.

– Det har bara blivit roligare och roligare i takt med att du breddar din kunskap. Jag trivs väldigt bra när jag omger mig med vackra föremål och känner en stor respekt för engagemanget och kraften som formgivare lägger ner i allt de gör. ♥

FÄRGLÄGG PÅSKÄGGET!

Kasta om bokstäverna för att veta vilken färg du ska använda.

MEJLA RÄTT SVAR TILL OSS TILLSAMMANS
MED DITT NAMN OCH DIN ADRESS SENAST 19 APRIL

ANGE "BARNPYSSEL" I ÄMNESRADEN.

Först dragna rätta svaret ger två biobiljetter. Därefter ger de följande fem rätta svaren var sitt presentkort á 100:- i Fair Trade Shop.

Vinnare från Patos nr 4 2023

Barkorsord

1:a pris Biobiljetter:
Majah Alsgren

2:a pris - 100 kr Fair Trade Shop:
Linn Gunnarsson, Stella Roslund, Ella Johansson,
Alicia och Andréa Haglund, Rasmus Gunnarsson

Patoskrysset

200 kr Fair Trade Shop:
Ewa Trollheden

100 kr Fair Trade Shop:
Annmari Andersson, Sonja Backman
Inger Karlsson, Ove Tuneborn

Samtliga vinnare har meddelats.

VÅR- KRYSSSET

Kryssa rätt och vinn ett presentkort värt 200 kr hos Fair Trade Shop i Trollhättan.

Lös krysset, fyll i nyckelbokstäverna som bildar ett ord i raden under korsordet och skicka in det till oss. **Bland de rätta svaren drar vi en vinnare** av ett presentkort värt 200 kr och fyra vinnare av ett presentkort värt 100 kr från Fair Trade Shop, Kyrkans Hus.

Rätt svar i förra numret: SNÖSTORM

19 APRIL

VILL VI HA DINA LÖSNINGAR

Skicka via mejl:

patos@svenskakyrkan.se

Skicka med post:

Svenska kyrkan Trollhättan, Patoskryssset
Box 161
461 24 Trollhättan

Märk kuvert/vykort med

"Patoskryss"

Lämna in ditt svar:

Kyrkans Hus, Drottninggatan 42

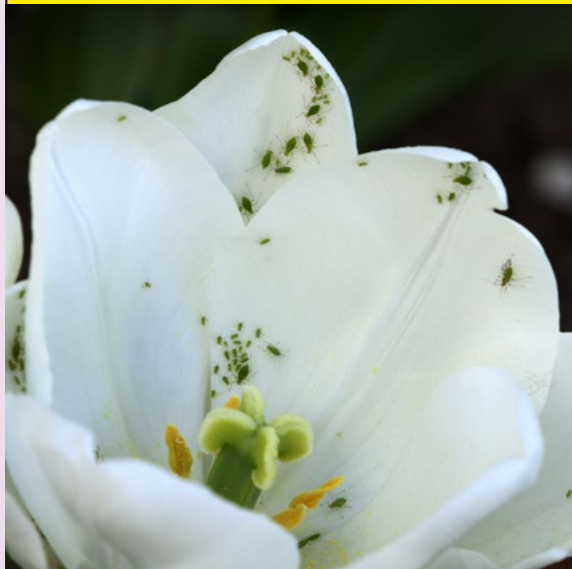
För att du ska vara med i dragningen behöver din lösning ha inkommit till oss senast 19 april.

Vinst av biobiljetter kommer med posten.

Vinst av presentkort hämtas i Fair Trade Shop, Kyrkans Hus, Drottninggatan 42, Trollhättan

Varför blir inte bladlöss så stora?

STÅR PÅ ELLER KARDOR		FARA	HEDER	LARV	FORMA	STRYKER NEDER-LÄNDSKA MATVAROR	↓
BE-KYMRÅDE							5
STOPPAR							
L							
SPRATT ELLER ANKOMMET		FIRAS I SEPTEMBER ELLER TOG SJMTAG ÖGRUPP I NORRA BO-HUSLÄN ELLER DIETER					TRÅGOLV ELLER PLATS NÄRA SCEN
ÄGA RUM					SKIVA		1
VERSUS ELLER GÅ TILL MOT-ATTACK					TJÄNARE OCH KAN-SKE DET		
HÄRDAR							
DE HADE ETT BRA LAG I DAM-FOTBOLL							
STOR MÅNGD MÄNNISKOR ELLER VIKT		SNABBT FORDON	STRÖM-MAR MUSIK	ANVÄNDER ETT SINNE	ONT ELLER KÄRLEKSFULLT		LÖVTRÄD
DEN MYCKET DÅLIGA SKÖRDEN					PRÅNG	ÖMSEVIS & ALLTJÄMT	KÄRVAR ELLER VÄGRAR
LIGGER MONT BLANC I							FÅR DRA
TÄTORT I LINDESBERGS KOMMUN		7				ICKE UTAN BERÖM GODKÄND	AVGIFT ELLER STAD
FÖRTROLIG ELLER PLATS FÖR DREV				VINGLAS	BAKAR & HOPPADE MOSES ÖVER		4
TROLLDOM		BOTTENNAPP					PERSON-LIGT PRO-NOMEN
BRUKAR RELIGIÖSA		LITEN HÄST					3
KAN MAN KAFFE ELLER PÅ-BYGGNAD ÖVER DÄCK						KAN MAN PÅ SJÖN	NYHETSBYRÅ
TILL-DELADES NOBELS FREDSPRIS 2012						SÄNKA	MINERAL ELLER POJKE
RÄDDA			FISK	2		ÄR GIFT	PYTON
Korsords-konstruktör: Lars-Göran Ståhi ©		SKOL-ÄMNET		FÖRHÄRD-NING AV KROPPS-VÄVNADER		GRANSKAR MYNDIG-HETER	LUGN
						ÖKEN-ARTADE	6
						KÄRLEKS-GUD	
							BETECK-NING PÅ TYSKA FORDON

NYCKELORD ▶

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

FRÅN ETT SKRYNKLIGT LÖV TILL MÅNGFALDENS VÄKTARE

När livet var som jobbigast blev naturen hennes räddning. Tolv år senare ser hon nu till att den biologiska mångfalden tas till vara i Trollhättebornas trädgårdar, på balkonger och i stadsplaneringen. Och intresset är rekordstort.

– Responsen har varit fantastisk, säger Anna Brandeby Harström, som är först ut i Sverige i sin kommunala roll.

ROLLEN SOM BIOLOGISK mångfaldsinspiration finns nämligen formellt inte i någon annan av landets 290 kommuner. Energirådgivare är desto vanligare, men när Trollhättans Stad ansökte och fick projektpengar för att jobba för ökad biologisk mångfald, så nappade den nyutbildade trädgårdsmästaren, med specialinriktning mot just ängar och biologisk mångfald, direkt.

– Jag gjorde ett examensjobb om hur kommuner kan öka engagemanget för ekologisk mångfald hos bland annat trädgårdsägare, så det här var rena drömjobbet för mig.

ANNA SÖKTE TJÄNSTEN, fick den och började sin 3-åriga projektanställning hösten 2022. Gensvaret så här långt har varit stort och Anna håller tummarna för att tjänsten ska kunna bli permanent.

– Jag har en lång lista med förfrågningar och bokningar från bland annat villaägare och bostadsrättsföreningar som vill att jag ska komma ut och ge tips och råd om hur de kan bidra till att öka inslagen av växter till förmån för insekterna som spelar en så viktig roll. Vi har länge tyvärr planerat bort insekter och växter genom att anlägga mer hårda ytor på bekostnad av exempelvis ängsområden och lite mer vildvuxna gräsmattor, konstaterar Anna.

Biologisk mångfald är en förutsättning för att vi människor ska ha ett gott liv här på jorden, men i dagsläget går trenden åt fel håll; mångfalden och artrikedomen minskar. Enligt

Naturskyddsföreningen är vi mitt inne i en massutrotning av världens djur- och växtarter, som i sin tur påverkar flera viktiga ekosystemtjänster som pollinering. I Sverige är exempelvis en tredjedel av våra vilda biarter hotade.

ATT VILDA BIN och humlor står för en stor del av pollineringen har det flesta förstått och just intresset för biodling och att producera egen honung, har ökat markant. Det är bra, men för att klara sig behöver bina och andra insekter fler tank-

DET ÄR VIKTIGT ATT DET FINNS MÅNGA GRÖNA TANKSTÄLLEN

stationer i form av växter med pollen och nektar. Finns inte det så drabbas pollineringen mellan blommorna, vilket i sin tur leder till ekologisk obalans. Här kan vi alla, i stort och smått, faktiskt bidra till en förändring. Inte minst alla trädgårdsägare. Studsmattor, altaner och stora plattlagda garageuppfarter tar idag ofta allt mer plats på bekostnad av de mer naturliga inslagen. Även robotgräsklipparna gör att det blir ännu svårare för exempelvis bin, humlor, fjärilar, bärfisar och hoppstjärter att hitta småblommor och lite längre grässtrån.

– Du behöver inte ha stora ängar eller avancerade odlingar för att bidra till att bevara den biologiska mångfalden. Det behövs ganska små ytor, som en blomkruka på balkongen eller vid entrén, eller en liten

bit oklippt gräsplätt med ängsblommor någonstans på tomt. Exempelvis orkar de vilda bina kanske flyga omkring 150 meter innan de måste tanka energi, så det är viktigt att det finns många gröna tankställen. Plus att bina behöver ”hotell” där de kan lägga sina ägg, påpekar Anna Brandeby Harström.

Förutom att naturen i sig mår bättre om vi människor hjälper till, så mår vi själva bättre i en grönare omgivning. Faktum är att det är rena rama medicinen. Anna vet. Efter 25 års intensivt jobb med att besätta roller till

TV-och teaterproduktioner, så rasade världen samman 2012. Droppen som fick bägaren att rinna över var när hennes älskade pappa; den folkkäre skådespelaren Lasse Brandeby, alias Kurt Olsson, dog efter flera års sjukdom.

– Innan det hade vi haft det tuft i familjen med andra sjukdomar, så när pappa gick bort blev det helt enkelt för mycket. Vi stod varandra väldigt nära, berättar Anna, som 2022 också gav ut en bok om pappa tillsammans med journalisten Lasse Råde.

BOKEN BLEV EN del i en lång sorgprocess, där Anna i början var långt nere och utmattad.

– Jag skrevs in på institutet för stressmedicin på Sahlgrenska sjukhuset hemma i Göteborg. Så småningom blev jag ordinerad grön rehab. Jag hade ingen större koll på vad det innebar och jag hade heller inget speciellt naturintresse, förutom att jag har en egen trädgård som många andra, berättar Anna.

Hon var skeptisk när hon som en av sina första rehab-

5 saker du kan göra för att bidra till den biologiska mångfalden

1. Låt balkongen och altanen blomma

Krukor och blomlådor på balkongen eller altanen med lite olika växter betyder mycket mer än du anar. Det blir en bra tankstation för fjärilar, humlor, bin och andra viktiga pollinatörer, som ser till att blommorna förökar sig på nya platser.

2. Kombinera träd och växter så att det blommar länge

Exempelvis behöver yrvakna humledrottningar kraft tidigt på våren för att lägga ägg och starta nya kolonier. Och på senhösten lagrar insekterna mat för att klara vintern. Äpple-, körsbärs- och plommonträd är, tillsammans med olika bärbuskar som vinbär och hallon en stor hjälp för insekterna. Där känner de sig riktigt hemma med gott om pollen och nektar.

3. Lämna en liten gräsplätt oklippt

En kortklippt gräsmatta är en grön öken ur insekternas perspektiv. Den är snygg och perfekt som lekplats eller sittplats för oss människor, men behöver kanske inte dominera hela trädgården? En liten plätt med ängsblommor och längre grässtrån är guld värt.

4. Ett litet vattenbad gör susen

Insekter, fåglar och växter behöver precis som vi vatten att dricka. Om du inte har plats för en liten damm i trädgården, kan du enkelt göra små vattenstationer av en skål med småstenar i, så kan insekterna landa lättare. Garanterat uppskattat av besökarna!

5. Bygg ett insekshotell

Bostadsbristen är faktiskt akut för humlor, bin, fjärilar och fåglar. De vill gärna bygga sina bostäder i naturmaterial som vi ofta städar bort. Så spara gärna några stubbar, döda träd, grenar, löv och gräsklipp. Du kan också sätta upp fågelholkar. Insekshotell kan du enkelt bygga med hjälp av några bamburör.

uppgifter ute i det gröna skulle leta upp något i skogen som kunde identifiera henne själv.

– Jag tänkte för mig själv: ”Skojar ni?” Vi deltagare fick varsin liten avgränsad ruta på marken som vi höll på med en hel dag... Jag trodde nästan att det var ett skämt.

Anna identifierade sig till slut med ett litet skrynkligt löv.

– Det var så jag kände mig där och då. Vissen och förbrukad. Och vägen tillbaka från den känslan gick extremt långsamt. Den första månaden gjorde jag bara som jag blev tillsagd. Den andra månaden grät jag och den tredje månaden började återuppbyggnaden, minns hon.

Styrkan återvände sakta men säkert och hon kände att det var just med naturen hon ville jobba. Hon återvände därför inte till sin tidigare bransch, utan fick i stället jobb i en blomsterhandel. Där blev hon kvar i fem år och började så småningom studera växtlära, trädgårds-skötsel och ängar. Drygt tre års heltidsutbildning vid bland annat Gunnebo slott och trädgårdar i Göteborg avslutades med examensjobbet, som blev en perfekt matchning med Trollhättans Stad.

SOM RÅDGIVARE OCH

inspiratör har hon blivit en länk mellan forskningen och alla som vill göra en insats, men inte riktigt vet hur. Intresset bland Trollhättaborna för att skapa artrikare trädgårdar och grönytor har varit smått överväldigande. När vårvärmen snart är tillbaka har Anna många roliga hembesök framför sig. Bara under den första sommaren bokades det in 50 besök på nolltid, så

det ursprungliga målet på 100 hembesök på tre år kommer definitivt att nås.

– Inför besöket får de intresserade beskriva sin trädgård lite och fylla i om det är något särskilt de vill ha tips om. Sedan pratar vi bland annat blommor som är extra bra pollinatörer och jag ger lite konkreta tips om både planteringar och hur de kan göra gräsmattan till en mer välkomnande plats för insekter, berättar Anna.

NÅGRA ÅTERKOMMANDE aha-upplevelser hos trädgårdsägarna kan vara hur bra det är att det får finnas lite gamla träd och ”död ved” på tomten.

– Ofta städar vi bort sådant som är guld värt för djurlivet. Kompost och små enkla vattenmiljöer är också väldigt bra för att stimulera mångfalden, men det är lätt att glömma bort. Våra inhemska insekter och vilda växter har levt tillsammans och samspelat i tusentals år. Om vi tar bort förutsätt-

”

OFTA STÄDAR VI BORT SÅDANT SOM ÄR GULD VÄRT FÖR DJURLIVET”

ningarna för det så förhindrar vi förökningsprocessen och kan samtidigt öppna upp för skadeinsekter om vi slår sönder strukturerna i det ekosystemet.

Anna undviker helst pekpinningar.

– Min roll handlar mer att utgå från förutsättningarna och visa att vi med många små insatser kan göra mycket med gemensamma krafter. Det kan vara både enkelt och kul. En del

För Anna Brandeby Harström blev naturens kraft vägen tillbaka efter utmattningen.

Fråga djuren, de kan lära dig, himlens fåglar kan ge dig svar. Fråga markens kryp, de kan lära dig, havets fiskar kan upplysa dig.

Ur kapitel 12 i Jobs bok i Gamla testamentet i bibeln.

och andra pollinatörer finns. Ta bara äpplen, blåbär och jordgubbar som exempel.

ANNA TRIVS VERKLIGEN med uppdraget.

Hon har knutit kontakter med den lokala Naturskyddsföreningen och Studieförbundet och föreläser återkommande för Trädgårdsföreningar, Bostadsrättsföreningar och företag. Hon ser också fram emot att utöka samarbetet med Svenska kyrkan, som bland annat värnar den biologiska mångfalden extra mycket genom de bevarade ängarna på Håjums begravningsplats och satsar på bikupor. Anna har även skrivit en teaterföreställning för förskoleklasserna, som hon nu spelar flitigt.

– Det är en liten teatersaga som jag framför tillsammans med en humla, en fluga och en fjäril. Även om jag inte stått så mycket på scenen själv tidigare, så har jag jobbat med barn och ungdomar som dramapedagog, föreläsare och regissör.

MED FÖRESTÄLLNINGEN FÖRENAR hon sitt tidigare yrke inom film och teater, med sitt nya jobb. Men med mindre stress om med mer omsorg om både sig själv och naturen. ♥

är lite ångestfyllda över det här med miljön, men jag är hoppfull, säger Anna och konstaterar att även flera bostadsrättsföreningar exempelvis börjat låta en del gräsmattor växa.

– Det kan bli lite reaktioner i början, men det finns ju en hållbar förklaring. Den vilda naturen har ett helt annat sätt att växa. Och tänk så mycket tid vi sparar i utebliven gräsklippning och ogrärensning när vi låter lite fler ytor vara lite mer vildvuxna.

TROLLHÄTTANS STAD HAR också börjat anlägga fler perenna rabatter, där valet av växter också skapar en mix som gör att det är något som blommar från tidig vår till sena hösten. Anna menar att tanken på biologisk mångfald generellt inte är inarbetad i processen vid samhällsplanering.

– Det måste vi försöka ändra på, även nationellt. Det är lätt att glömma att en tredjedel av all den mat vi äter faktiskt är beroende av att humlor, bin

Bra att veta om pollinering

- **Över 75 procent** av världens jordbruksgrödor är helt eller delvis beroende av att insektspollinering.
- **Om det inte fanns pollinatörer** skulle vi förlora tillgången till många grödor och vilda växter som ger oss en stor del av våra viktiga näringsämnen. Exempelvis kommer 90 procent av den C-vitamin som vi människor konsumerar från grödor som är beroende av insektspollinering.
- **Många av världens viktigaste export- och importgrödor** är insektspollinerade; som kaffe, kakao, vanilj och mandlar. Grödorna sysselsätter miljontals människor världen över.
- **Det ekonomiska värdet** av insektspollinering enbart av skogsbär i Sverige har uppskattats till mellan 40 och 70 miljoner kronor per år. Och då ingår inte värdet av den rekreation och det välbefinnande som bärplockningen ger oss människor.
- **I Sverige finns mellan 130 000 och 150 000 bisamhällen** som producerar honung och bivax till ett värde av drygt 300 miljoner kronor varje år. Totalt i världen finns 81 miljoner bikupor som varje år producerar 1,6 miljoner ton honung.

Källa: Naturskyddsföreningen

PRÄSTLIV BLAND COUNTRY-SÅNGARE OCH STUDENTER

Båda har bokstavligt talat vikt sitt liv åt att förmedla budskapet om Guds kärlek och att finnas där för andra. Och oavsett om det handlar om att sjunga countrygospel eller möta studenterna på Högskolan Väst, så känns uppdraget alltid lika angeläget för Petra Waller och Andreas Pervik.

– Jag har aldrig ångrat mitt val att bli präst, säger Petra.

20

VI TRÄFFAR PETRA Waller i Götalundens kyrka i Trollhättan efter högmässan en söndag i slutet av januari. Ett 50-tal kyrkobesökare lyssnade till hennes predikan och tog emot nattvarden. Det är just nattvarden som skiljer en mässa från en ”vanlig” gudstjänst. Precis som när hon skrivit de uppskattningsvis drygt 800 tidigare predikningarna sedan hon prästvigdes 1996, så har hon lagt mycket jobb på att formulera sig utifrån de tre grundtexter hon och hennes kollegor har att utgå från varje söndag.

– Att skriva en predikan är en ganska omfattande och lång process för mig. Jag går in i min

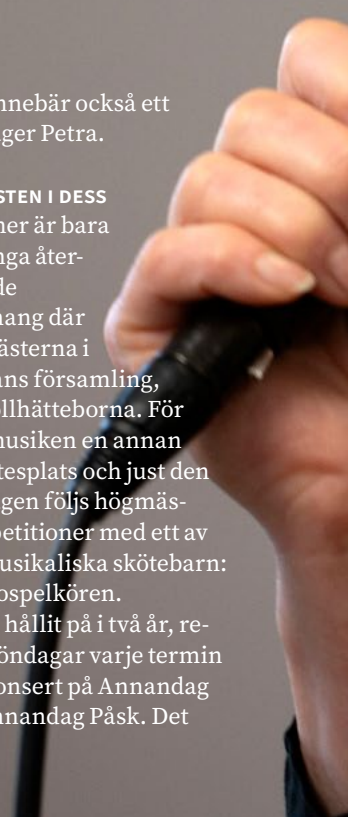
egen bubbla och arbetar mycket med texten. Jag funderar, filosoferar och pratar med Gud. Predikoarbetet är en form av bön för mig, förklarar Petra. Att våga vara personlig och våga reflektera utifrån sig själv är ett sätt att skapa igenkänning.

– Samtidigt försöker jag hålla det på en nivå som gör att lyssnarna kan tolka och omvandla det jag säger utifrån sig själva. Som präst måste du vara medveten om att det du säger kan påverka människors livsval och beslut och det gör att jag försöker undvika att vara för kategorisk. Det är en fin känsla att jag faktiskt påverkar människor med det jag säger,

men det innebär också ett ansvar, säger Petra.

GUDSTJÄNSTEN I DESS olika former är bara ett av många återkommande sammanhang där de elva prästerna i Trollhättans församling, möter Trollhätteborna. För Petra är musiken en annan viktig mötesplats och just den här söndagen följs högmässan av repetitioner med ett av hennes musikaliska skötebarn: Countrygospelkören.

– Vi har hållit på i två år, repar fyra söndagar varje termin och har konsert på Annandag Jul och Annandag Påsk. Det

Tidigare artiklar i serien

Patos #3 2022: Kyrkomusikerna Elina Bomström och Anton Hasselberg

Patos #4 2022: Pedagogerna Anette Melander, Anna Ristorp, Roos-Marie Oskarsson och Christian Åkervall

Patos #1 2023: Församlingsassistenterna Lena Pettersson och Matilda Egenvall

Patos #2 2023: Diakonerna Louise Sahlén och Helena Bengtsson

Patos #3 2023: Skara stifts biskop Åke Bonnier

Patos #4 2023: Kyrkvårdarna Amanda Laine och Dennis Haglund

brukar vara fullt hus, berättar hon medan medlemmarna gör sig redo.

När klockan slår 14:30 släpper 4-mannabandet och kören loss i Götalundens musiksall med Petra som rutinerad sångsolist. Maken Dennis, som till vardags är kyrkvaktmästare, tar hand om gitarrspelet och tillsammans har paret i flera år haft countrybandet Petra & The Hayweeds. Dessförinnan var det irländsk folkmusik som gällde, under namnet Petras Patrask. Hon är med andra ord van att stå på scen, men tycker att anspänningen är betydligt större när hon predikar än när hon sjunger.

– Predikan är en större

urladdning rent energimässigt. När jag sjunger går jag in så i musiken att jag inte känner samma anspänning. På något sätt behöver jag inte vara lika extrovert som sångerska.

Innan hon började i Trollhättans församling och Götalundens kyrka för två år sedan jobbade hon i 23 år som församlingspräst i Västra Tunhems pastorat. Dit kom hon efter sitt första så kallade pastorala år i Grästorpe, efter prästvigningen 1996 i Skara domkyrka. Rötterna har hon i bohuslänska Tanumshede.

– Mormor gick till kyrkan varje söndag, men jag skulle

inte säga att jag är uppvuxen i en kyrklig familj och jag minns knappt min konfirmandtid.

Tron väcktes i stället några år senare.

– Efter gymnasiet läste jag engelska på en folkhögskola på Visingsö och hade en utbytestermi i Brighton. Jag valde

”

JAG KÄNDE: WOW, DET HÄR TROR JAG PÅ

kristendom som tillvalsämne och kände ”Wow, det här tror jag på.” Och så började jag gå på fler gudstjänster och lära mig mer om kristendom. Jag kände mig hemma och insåg att jag

Den drygt 20 sångare starka countrygospel-kören i Götalundens kyrka är en stor inspiration för Petra Waller, som sjungit i band i många år.

kunde tänka mig att ha kyrkan som arbetsplats.

Tanken var i första hand att kanske jobba som diakon eller pedagog.

– Jag tänkte absolut inte präst. Från mina hemtrakter förknippade jag det mest med gamla gubbar, även om den kvinnliga prästen Monika på Folkhögskolan verkligen bidrog till att ge en helt annan bild.

Nyfikenheten och känslan av att ha hittat in på rätt spår ledde vidare till det religionsvetenskapliga programmet vid Göteborgs universitetet.

– Men jag stod länge emot tanken att bli präst. Fast så plötsligt under en lektion så bestämde jag mig. Det var som om en tung sten bara släppte.

Samtidigt hade hon börjat satsa på musiken tillsammans med Dennis.

– Vi hade vårt band och jag var inte säker på att jag ville offra det. Jag trodde nog inte då att det skulle kunna gå att kombinera.

Det var Dennis som också fick henne att flytta till Trollhättan.

– Min tvillingyster är uppvux-

en i Trollhättan och var kompis med Dennis, som precis som jag var intresserad av Irland. Så vi började brevväxla när jag bodde i Brighton.

EFTER ATT HA landat i sitt yrkesval hade Petra det obligatoriska samtalet med biskopen om sin inre kallelse, innan antagningkonferensen gav klartecken.

– Jag var egentligen ganska grön inom kyrkan och för att få mer erfarenhet inför de avslutande studierna så fick jag även möjligheten att praktisera hos Svenska kyrkan i Grästorp.

Hon har aldrig ångrat sitt val.

– När jag ser tillbaka så har det blivit bättre än jag trodde. Idag har jag dessutom erfarenheten som gör att jag sällan är nervös inför mina uppgifter. Jag har lärt mig att Gud är att lita på.

SOM PRÄST ÄR du van vid att omgivningen har förutfattade meningar om hur du är som person.

– Det är nog så med de flesta yrken där du bär ”uniform”. Prästkragen gör att människor

ofta blir lite reserverade och oftast är jag prästen och inte Petra. Det kan kännas tråkigt ibland, men samtidigt är jag präst och det är ett livslångt uppdrag. Jag får ofta höra från folk att ”du är en bra präst, för du är en normal människa”. Och det är ju precis det vi präster är, men samtidigt har Gud gett oss uppdraget att ge andlig vägledning. Då är det viktigt att själv följa Kristus. Den som följer Kristus leder andra rätt.

Namn: Petra Waller
Född: I Tanumshede 21 juli 1969
Familj: Maken Dennis, två vuxna barn, tre barnbarn.
Bor: Hus i Trollhättan
Gör: Präst i Trollhättans församling
Prästvigdes: 1996 i Skara domkyrka

Varje tisdag finns prästen Andreas Pervik på Högskolan Väst, där han är ett bollplank i studenternas vardag.

”MÅNGA TYCKER ATT VI GÖR ETT BRA JOBB”

ÄVEN PETRAS kollega Andreas Pervik är ganska ny i Trollhättans församling, men har även han lång erfarenhet. Med sin utgångspunkt som präst knuten till Trollhättans kyrka tillbringar han också minst en dag i veckan vid Högskolan Väst som universitetspräst. Han känner mycket väl igen Petras beskrivning av hur omgivningen kan reagera när han berättar att han är präst.

– Det var mer reserverat förr, men det var inte så länge sedan en student stannade till vid min kontorsdörr på högskolan och

undrade; ”Vad gör du här?” Vi pratade lite och då ropar hans kompis till honom: ”Har du blivit religiös eller?” Det är en ganska typisk situation.

Utländska studenter är betydligt mer vana vid att präster är en del av vardagen, jämfört med oss i Sverige.

– Vi är också med och anordnar tisdagscaféet CU@4 på Högskolan Väst med fokus på just utländska studenter. Det känns lite extra viktigt att finnas för dem, eftersom många är långt hemifrån och

har flyttat hit till Trollhättan själva. Att vara en del av det är ett sätt för kyrkan att vara synlig och visa att vi finns ifall någon behöver oss. Vi förmedlar också kontakt till andra trosinriktningar och samfund i Trollhättan, säger Andreas.

SVENSKA KYRKAN HAR en mångårig stark tradition med institutionspräster även på bland annat sjukhus och fängelser.

– Generellt är behovet av att ha någon att prata med större än någonsin och jag finns också som en avlastning när högskolans kuratorer inte hinner med. På högskolan finns också ett rum för den som bara vill ha en stunds stillhet, eller be. Många muslimska studenter använder rummet, som är fritt från religiösa symboler.

Förutom det populära tisdagscaféet har man startat ett språkcafé.

– Många utländska studenter vill lära sig svenska. Rent historiskt har ju kyrkan en gång startat universiteten och det känns roligt att få vara en del av Högskolan Västs vardag och känna sig uppskattad i det vi gör där, säger Andreas.

HAN ÄR GÖTEBORGARE och prästvigdes 1987. Med bara ett par år kvar till pension trivs han bättre än någonsin.

”

DET ÄR OEHÖRT VIKTIGT MED MÖTESPLATSER FÖR UNGDOMAR

– Jag har haft flera olika tjänster i både små och större församlingar, mest i Göteborgs stift. Ett tag kombinerade jag också rollen som skolpräst

Att vara präst är ofta förknippat med många fördomar. Just därför är det extra värdefullt att finnas till hands även utanför kyrkans egna miljöer, menar Andreas Pervik.

NU KAN HAN se tillbaka på snart 40 år i yrket, som rent formellt inte bara är ett yrke. Som präst och diakon vigs du och det innebär att du bär ditt uppdrag hela livet, dygnets alla timmar. Efter fem års studier i Uppsala tillbringade Andreas ett helt år i Jerusalem.

– Jag fick ett stipendium och efter ett halvår

vuxna, som också trivs extra bra med sitt engagemang i olika studiecirkelar och med att ha enskilda samtal.

Med sin erfarenhet i ryggen inser Andreas samtidigt även du som präst måste prioritera och vara rädd om dig själv.

– Mitt i allt finns en verklighet där du måste skapa en rimlig arbetsbörda. Idag orkar jag av naturliga skäl inte lika mycket som när jag var nyvigd, men samtidigt har jag kanske ett sundare förhållande till min roll.

Han hoppas också att svenskararnas vidgar sitt perspektiv kring av vad Svenska kyrkan faktiskt står för och gör i sin samhällsroll, inte minst inom den sociala sektorn.

– Vi får förhålla oss till det faktum att färre besöker våra gudstjänster och att medlemsantalet minskar, men samtidigt möter jag också många som inte är några flitiga kyrkobesökare, men som tycker att vi gör ett bra jobb och känner att de vill fortsätta vara medlemmar just därför. Det är roligt att höra. ♥

Namn: Andreas Pervik
Född: Göteborg 26 augusti 1961
Familj: Två vuxna barn
Bor: Lägenhet i Kortedala, Göteborg
Gör: Präst i Trollhättans församling och universitetspräst
Prästvigdes: 1987 i Göteborgs domkyrka

och religionslärare vid Helsjöns folkhögskola utanför Kungälv. Just att få träffa elever varje dag var väldigt roligt och jag tror att jag även utvecklades som pedagog.

Han konstaterar att varje gudstjänst är unik. Oavsett om det är söndagsgudstjänst, dop, vigsel eller begravning.

– Det är en utmaning, men också charmen med jobbet. Du måste hitta tilltalet, språket och känslan varje gång för att nå fram. Även om du kanske inte själv är i toppform, så är det angeläget att du lyckas förmedla det du vill.

Tankarna på att söka sig till prästyret växte fram redan i konfirmandåldern. Gymnasievalet föll därför på humanistiskt program med såväl latin som grekiska som tillval. Fast utåt sett pratade Andreas om att han skulle bli lärare.

– Det kändes lite skämmigt att säga att jag skulle bli präst. Kanske just för att det är så förknippat med fördomar.

erbjöds jag att få stanna ett halvår till. Det var helt otroligt och mötet med andra traditioner och religioner formade mig. Alla kyrkor i hela världen finns representerade i Jerusalem och bara känslan att vara vid de historiska platserna där bibeln utspelar sig gjorde starkt intryck.

Idag är det svårare än förr att rekrytera präster, även om vårt sökande och intresse för andlighet generellt sett är stort, så minskar antalet prästkandidater.

– Samtidigt är människors behov av kyrkan stort, så jag räknar kallt med möjligheten att fortsätta på deltid eller vikaariat även när jag fyllt 65.

Andreas gläds särskilt åt att konfirmandundervisningen i Trollhättans församling fortfarande lockar många.

– Det är oerhört viktigt med mötesplatser för ungdomar och utöver konfirmandundervisningen erbjuder vi ju även träffar och verksamheter för äldre tonåringar och unga

elle ETT 25-ÅRIGT "HYRESAVTAL" GER OSS ALLA GRAVRÄTT

TEXT: ERIK TOPSTENSSON | FOTO: ANDREAS MOLIN, JERRY LÖVBERG OCH ANNA HEDAR

Alla som bor och är folkbokförda i Sverige har rätt till en gravplats i 25 år. Som anhörig till den som dött kan du vara gravrättsinnehavare, vilket innebär både rättigheter och skyldigheter.

– Det är kyrkogårdsförvaltningen som har huvudansvaret för hela begravningsplatsen, men just området runt graven är ditt ansvar som gravrättsinnehavare, säger Peter Fischier, jurist vid Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbundet.

DIN OCH MIN begravningsplats är förbetald via den obligatoriska begravningsavgiften, som vi alla betalar när vi har en beskattningsbar inkomst. Begravningsavgiften används för att driva och ta hand om Sveriges begravningsplatser och det är Svenska kyrkan som fått statens ansvar att fortsätta hantera begravningsverksamheten utifrån begravningslagen även efter att kyrkan och staten skildes åt år 2000.

Just frågan om vad en gravrätt faktiskt innebär är en återkommande fråga som branschorganisationen för begravningsverksamheten hela tiden

jobbar med att öka kunskapen kring. Juristen Peter Fischier vid Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund genomför sedan 2016 varje år en rad utbildningar för medarbetare inom begravningsverksamheten, men också för förtroendevalda och begravningsentreprenörer.

– Förr fanns det av tradition en "Moster Agda" i släkten som tog rollen som gravrättsinnehavare och tog ansvar för skötseln, men sedan kom det en annan tid där fler funderat på minneslund för att det är enklare och att det inte kräver något engagemang, säger Peter, som dock tycker sig se trenden vända.

Så här funkas gravrätten

Oavsett vilken tro du har och vilket samfund du tillhör har alla som är folkbokförda i Sverige rätt till en gravplats i 25 år på någon av landets kyrkogårdar. Den aktuella gravrätten räknas från den senaste gravsättningen för respektive grav.

Gravrätten bekostas av begravningsavgiften som vi alla betalar, när vi har en beskattningsbar inkomst. Avgiften är ca 27 öre per intjänad hundralapp. Har du 25 000 kronor i månadsinkomst betalar du 800 kr/år i begravningsavgift.

En eller flera personer kan vara gravrättsinnehavare, med det måste vara en släkting med den avlidne eller närstående på annat sätt. Det är dödsboet som utser vem som ska ha uppdraget inom sex månader efter dödsfallet och alla dödsbodelägare måste vara överens och dessutom meddela aktivt om någon vill vara gravrättsinnehavare eller inte.

Om en gravrätt inte förnyas när gravrättstiden löpt ut återgår gravplatsen till huvudmannen och kyrkogårdsförvaltningen kan besluta att använda den för ny gravsättning.

Gravplats utan gravrätt är askgravlund, minneslund och kistminneslund. Kyrkogårdsförvaltningen ansvarar för skötseln och de anhöriga får inte smycka platsen eller plantera blommor.

Gravplatser med begränsad gravrätt är askgravplatser, urnmurar och kolumbarier. Gravrättsinnehavaren beslutar om vem som får gravsättas där, men allt annat sköter huvudmannen.

Gravplatser med full gravrätt är kistgravplatser och urngravplatser. Gravrättsinnehavaren bestämmer gravsten och vem/vilka som får begravas, men är skyldig att hålla graven i ordnat skick. En misskött grav kan innebära att kyrkogårdsförvaltningen återtar gravrätten.

– Min känsla är att önskan att faktiskt ha en plats att gå till med en gravsten eller i alla fall en namnplatta har ökat. Och då krävs det att närstående använder gravrätten och inte avsäger sig den, påpekar Peter.

Han brukar beskriva gravrätten som en förbetald hyresrätt i 25 år.

– Alla har vi var och en vår lagliga gravrätt, men du har samtidigt en hyresvärd som har ett regelverk att följa och därför måste du ha okej från din hyresvärd när du som gravrättsinnehavare väljer hur du utformar exempelvis en sten eller annan utsmyckning, på samma sätt som en hyresvärd måste godkänna en ombyggnad eller nya tapeter. På samma sätt måste gravrätten tas om hand på ett okej sätt av dig som är ansvarig, såvida du inte väljer att teckna ett separat skötselavtal, förklarar Peter.

INOM TROLLHÄTTANS FÖRSAMLING finns det idag omkring 10 000 enskilda gravplatser på Håjums och Götalundens begravningsplatser som omfattas av gravrätten. För närmare 4 000 av dem finns skötselavtal, som kan förnyas varje år och som formellt inte har med gravrätten att göra.

Peter Fischier märker att det är få som talar om för sina nära och kära hur man vill att begravningsen ska vara genom exempelvis Vita arkivet, eller om det finns några särskilda önskemål om gravplats och gravsättning.

– Generellt tycker jag att vi som anhöriga ska värna om gravrätten och att huvudmännen också uppmuntrar anhöriga till att gravrätter förlängs. Det bidrar inte minst till att vi får ett engagemang från anhöriga och mer välbesökta begravningsplatser, som är en del av vår kulturmiljö.

MAN KAN VARA en eller flera gravrättsinnehavare som ansvarar för en närståendes grav. Om det inte tecknas något skötselavtal, så innebär det ett ansvar att hålla gravplatsen i "ordnat skick". Var gränsen går är svårt att säga, men det händer att det uppstår tvister om detta.

– Kyrkogårdsförvaltningarna gör regelbundna kontroller av säkerheten så att en gravsten inte riskerar att falla och tittar på att det ser anständigt ut. Det kan ju variera under året, beroende på om gravrättsinnehavaren bor i närheten eller inte, så där är ju dialogen med gravrättsinnehavaren viktig. De ansvariga kanske inte alltid insett vad gravrättsinnehavet innebär och då krävs det lite pedagogik och samspel. Ett brev om vanvård kan ju formuleras på olika sätt och det

Våren på Håjum och Götalunden

I mars tar vi bort granris och granriskransar på gravar med skötselavtal. Gravrättsinnehavarens saker lämnas kvar. I april planteras beställda vårblommor och i slutet av april sätts sedan sommarvattnet på. I slutet av maj planteras beställda sommarblommor.

MAJ

APRIL

MARS

FEBRUARI

Peter Fischier utbildar bland annat inom området gravrätter och är sakkunnig jurist när det uppstår oenighet om vad som ska gälla.

känns extra angeläget att ha en god ton sinsemellan när det gäller just gravrätter, säger Peter Fischier, som vet att det kan uppstå diskussioner.

Om det går så långt som att förvaltningen anser att det är vanvård så kan ärendet ta flera år.

NÄR DEN 25-ÅRIGA gravrätten löpt ut går den att förlänga till en engångsavgift. På Håjums och Götalundens begravningsplatser i Trollhättan sker det genom en avgift som 2024 är 1 400 kronor för ytterligare 15 år.

– Så länge du vill förlänga gravrätten så har du i princip rätt att göra det. De 25 åren räknas alltid från när den senast avlidne personen begravs tillsammans med anhöriga som dött tidigare, påpekar Peter.

Den uppdaterade förvaltningslagen, som tillsammans med begravningslagen utgör ”grundlagarna”, har inneburit en del merarbete för landets kyrkogårdsförvaltare.

– De nya direktiven från 2017 innebär att kyrkogårdsförvaltaren måste ha godkänt från alla anhöriga i dödsboet om vem eller vilka som ska inneha gravrätten. Två rättsfall som avgjordes 2022 och där anhöriga var oense, har skapat en praxis kring skärpt dokumentation. Det räcker

”

DET ÄR VIKTIGA FRÅGOR SOM BERÖR OSS ALLA

inte längre att någon från dödsboet meddelar vem som ska vara gravrättsinnehavare, utan det måste signeras eller godkännas genom fullmakt, berättar Peter.

INNAN HAN BÖRJADE jobba som jurist på Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund jobbade han länge med juridik inom sjö och transportförsäkringar.

– När jag fick frågan om det här jobbet kände jag kanske inte att detta var något för mig, men jag måste säga att det är otroligt intressant. Det är viktiga frågor som berör oss alla, eftersom det enda vi vet säkert är att vi ska dö. Att få möta så många engagerade människor som jobbar med och kring begravningsverksamheten har berikat mitt liv mycket. Det är ett område fyllt av etiska och ibland svåra frågeställningar där förutsättningarna skiljer sig åt från norr till söder och där många som jobbar med kyrkogårdsförvaltning ofta möter människor i svåra livssituationer. ♥

KALENDARIUM

TROLLHÄTTANS FÖRSAMLING

Sommarmul

I början av sommaren kan du vara med och ha kul med andra barn. Vi träffas i Lextorpskyrkan i två veckor, går på utflykt, leker lekar, pysslar, badar, äter mat, talar om Gud och har allmänt roligt tillsammans.

Vem är det för?

Det är för dig som går i åk1-6

När händer det?

V.25 17-20 juni (start 17/6 kl. 08.30-15.00)

V.26 24-27 juni (start 24/6 kl. 08.30-15.00)

Du väljer om du vill vara med en vecka eller två veckor. Anmälan skickas via e-post till:

anna.lundgren3@svenskakyrkan.se

Sista anmälningsdag 9 juni

HIMMEL & PANNKAKA

MÅNDAGAR I GÖTALUNDENS KYRKA MED HETA OCH ROBERT

Välkommen att komma och ha roligt tillsammans! Vi kommer att spela musik, sjunga, leka teater, pyssla, mysa och så klart äta pannkakor tillsammans!

Barn 6-7 år kl. 14.30-15.30

Barn 8-9 år kl. 16.00-17.15

Anmälan och info: Heta 0702-412 415 eller

Robert 0767-604 100

PS. Om ditt barn behöver hämtning eller lämning mellan Götalunden och fritids låt oss se över möjligheten att lösa det.

GUDSTJÄNSTEN HIMMEL & PANNKAKA

SÖNDAG 19 MAJ KL 17.00 I GÖTALUNDENS KYRKA

En lekfull gudstjänst för alla åldrar.

Vi formar gudstjänsten tillsammans genom ett lyckohjul. Efteråt bjuder vi på pannkakor.

MUSIK

TIDIG MUSIK

2-5 maj

Festival för medeltids- renässans- och barockmusik, sedan 2012. Fullständigt program finns på svenskakyrkan.se/trollhattan

TISDAGSORGEL

Varje tisdag 12:15-12:45 i Trollhättans kyrka. Fri entré!

Se hela vårens program på svenskakyrkan.se/trollhattan/tisdagsorgel

AFTER WORK-MUSIK

Lextorpskyrkan kl 17.00

Mingel med tilltugg innan konserten. Fri entré!

12 april: "Kanske just idag"

Låtar av Thomas Stenström. Unga musiker under ledning av Kimmo Tuomaala och Helena Cervin.

24 maj: "I skogens tysta dröm". Möt försommaren med Damkören Lyriska. Hör sånger om somriga solstrålar i en dagstänkt skog, där kanske ett troll tittar fram. Anton Hasselberg, piano. Elina Bomström, dirigent.

DANSBANDSGUDSTJÄNST

Göotalundens kyrka 21 april kl. 11.00

Musiker: Petra Waller (sång), Thorgny Skantz (piano), Kimmo Toumaala (flygel), Emma Bengtsson (flygelhorn), Dennis Waller (bas).

ORGELSPA – KOPPLA AV TILL SOFTA TONER

Lextorpskyrkan 23 april kl 18.00.

Anton Hasselberg, orgel

Välkommen att koppla av till mjuk orgelmusik. Du får lyssna till musiken liggande i kyrkbänken eller sittande – du bestämmer. Det viktiga är att det finns rum för en paus i vardagen, en paus för att slappna av, hämta kraft och bara ta det lugnt. Precis som på spa!

"VÅRTONER" I CAFETERIAN PÅ NÄL

26 april 14.30

Medverkande är ungdomar och musiker från Trollhättans församling.

EVENSÖNG

Trollhättans kyrka Annandag pingst 20 maj kl 18.00

Sjungun aftongudstjänst i anglikansk stil.

Trollhättans Motettkör under ledning av Mattias Eklund. Elina Bomström – orgel.

Annette Börjesson – präst.

MUSIK I SKOGSHÖJDEN

Söndag 5 maj kl. 18.00

Lovsångsmässa

Söndag 19 maj kl. 18.00

Musikgudstjänst med Gospel Groove Company

FINSKT MORSDAGSFIRANDE 12/5 KL 14.00

Heta Andreasson dragspel, Signe Sjöberg violin, Kimmo Tuomaala piano

PILGRIMSVANDRINGAR

PILGRIMCYKLING

Start vid Lextorpskyrkan Lör 4 maj kl 10.00-ca 14.00.

Vi cyklar ca 20 km på temat "Vind; medvind, motvind, vindkraft". Ta med fika! Anmälan en vecka innan till: 0520-47 29 00.

PILGRIMSVANDRINGAR I OMGIVNINGEN

Kyrkans hus – Trollhättans kyrka, tisdagar 5 mars – 7 maj kl 11.30. Vi går till Trollhättans kyrka och lyssnar på Tisdagsorgel.

MC-PILGRIMSTUR I VÄRMLAND & DALSLAND

Tor-lör 9-12 maj, Kristi Himmelfärdshelgen, åker vi en bit längs vägen mot Nidaros. Vi passerar bland annat Ekenäs, Lurö, Häveruds akvedukt via Brudfjället, Edsleskog och St:Nikolai källa. Övernattning på First Royal Hotel, Säffle.

Du kan ansluta och bara vara med fre-lör om du vill.

För mer info, kontakta Petra Waller 0761-17 53 30

KVÄLLSVANDRING PÅ HUNNEBERG

Måndag 13 maj, Samling Kyrkans hus Drottninggatan 42 kl 17.30. Tillbaka cirka 20.30.

Tema: Varsam vandring. Vi samåker upp till Hunneberg för att vandra till Grinnsjötorpet. Medtag fika och sittunderlag. Anmälan krävs en vecka innan till: 0520-47 29 00

SOUND OF MUSIC

– EN BERÄTTELSE OM MARIA VON TRAPP

Torsdag 11 april kl 15-17, Lilla Nova Arena

Musik och personliga berättelser ur den älskade musikalen med musikalartisten Sara Axelsson och pianisten Jonatan Bengtsson. Sara har gjort huvudrollen som Maria både i Stockholm & Göteborg i över 200 föreställningar, där Jonatan ledde orkestern.

EN RESA GENOM TIDIG MUSIK

Torsdag 2 maj kl 15-17, Lilla Nova Arena

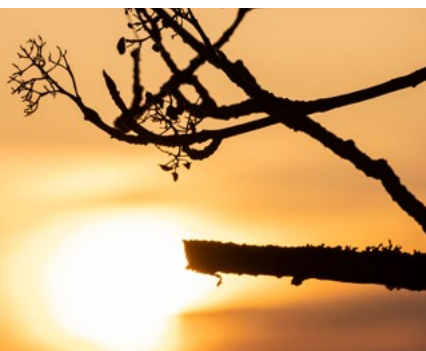
Initiativtagaren Mattias Eklund berättar om en av Skandinavians främsta festivaler inom medeltids-, renässans- och barockmusik och bjuder på smakprov tillsammans med gänget bakom Trollhättans internationellt kända festival.

Håll utkik efter biljettsläpp på Svenska kyrkan Trollhättans hemsida eller Facebook.

Påskan är kyrkans största helg. Då firar vi att Jesus uppstod och besegrade döden.

Alla dagar från Skärtorsdagen fram till Annandag påsk kallas i folkmun för "påskan". Men det är egentligen Påskdagen, den dag då Jesus uppstod, som inleder påskveckan.

VALBORGSMÄSSOFIRANDE

Lextorpskyrkan kl. 18.30 – 20.00
Värtal av stadsdirektör Said Niklund, körsång, servering, andakt och barnaktiviteter.

FRUKOST I SKOGSHÖJDEN

Inspirerande föredrag och frukostbuffé, där vi får lära känna ett nytt land och dess kultur.

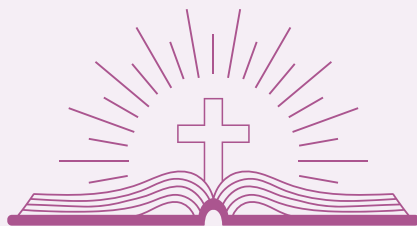
Frukostdatum vår 2024: 20 april och 25 maj kl 9.30

Mer info och anmälan på:
svenskakyrkan.se/trollhattan

BIBELSMEDJAN FÖR ALLA FRÅN 0-100 ÅR

Lextorpskyrkan 11 april kl 17.30 – 19.00

Med Bibeln i centrum är vi kreativa tillsammans! Kvällen inleds med enkel varm måltid och avslutas med aftonbön. Ingen anmälan krävs, meddela däremot behov av särskild kost till: anna.lundgren3@svenskakyrkan.se

TACOKVÄLL

3 MAJ KL 17-19 I GÖTALUNDENS KYRKA

50 kr vuxen
30 kr för barn över 3 år

Biljetterna säljs från och med söndagen den 21 april efter gudstjänsten vid kyrkkaffet.

GÖTT I LUNDEN

MÅNDAGAR I GÖTALUNDENS KYRKA KL. 14-16

Vi börjar med andakt i kyrkan som följs av fika innan dagens program börjar.

15 APRIL "Vårvik – en ny stadsdel tar form". Malin Nyberg.

29 APRIL "Naturen – i vår och sommartid". Thomas Ögren.

13 MAJ "Vårfest".

GUDSTJÄNSTER I PÅSK

VARDAGS- ANDAKTER OCH MÄSSOR	Tisdagar kl 11.45 i Lextorpskyrkan	Andakt	
	Onsdagar kl 8.30 i Lextorpskyrkan	Andakt	
	Onsdagar kl 15 i Sjukhuskyrkan NÄL	”Stilla stund för själen” med text och tanke, ton och ljus (Nattvard firas sista onsdagen i månaden, dock inte 1 maj)	
	Onsdagar kl 12 i Kyrkans hus	Andakt	
	Onsdagar kl 18 i Kyrkans hus	Mässa. Kl 18:30 Samtal om livet utifrån kommande söndagens bibeltexter.	
	Torsdagar kl 18 i Götalundens kyrka	Mässa. Efter mässan kan man delta i en samtalsgrupp om livsfrågor. Vi har också ungdomshäng denna kväll.	
STILLA VECKAN			
25 MARS	18.00	Götalundens kyrka	Passionsandakt
26 MARS	18.00	Götalundens kyrka	Passionsandakt
27 MARS	15.00	Sjukhuskyrkan NÄL	Stilla mässa
	17.15	Götalundens kyrka	Korsvägsandakt
SKÄRTORSDAG 28 APRIL	14.00	Lextorpskyrkan	Skärtorsdagsmässa
	18.00	Götalundens kyrka	Skärtorsdagsmässa.
	18.00	Lextorpskyrkan	Finsk Skärtorsdagsmässa. Finska kyrkokören.
	19.00	Trollhättans kyrka	Skärtorsdagsmässa
	19.00	Skogshöjdens kyrka	Skärtorsdagsmässa
LÅNGFREDAG 29 APRIL	11.00	Lextorpskyrkan	Långfredagsgudstjänst
	11.00	Trollhättans kyrka	Långfredagsgudstjänst
	15.00	Götalundens kyrka	Långfredagsgudstjänst. Sångsolist: Håkan Harritz
	18.00	Skogshöjdens kyrka	Långfredagsgudstjänst
PÅSKDAGEN 31 MARS	10.00	Skogshöjdens kyrka	Mässa
	11.00	Trollhättans kyrka	Högmässa, Kyrkokören. Trumpet/flygelhorn: Jonathan Jennesjö
	11.00	Lextorpskyrkan	Högmässa med söndagsskola. Trumpet: Melker Alfredsson
	11.00	Götalundens kyrka	Högmässa. Trumpet: Jörgen Winblad
	14.00	Lextorpskyrkan	Finsk mässa. Finska kyrkokören Trumpet: Melker Alfredsson
ANNANDAG PÅSK 4 APRIL	11.00	Götalundens kyrka	Högmässa, Country/gospelkören och musiker medverkar.

Vårens övriga gudstjänster annonseras i TTELA, på vår hemsida: svenskakyrkan.se/trollhattan/det-hander och på Facebook: facebook.com/svenskakyrkantrollhattan

SE MER PÅ WEBBEN

Det här är bara ett axplock av alla aktiviteter och evenemang.

Allt som händer hittar du på: svenskakyrkan.se/trollhattan/det-hander

TILLSAMMANS SKAPAR VI FÖRUTSÄTTNINGARNA

I tuffare ekonomiska tider och med en ökad oro i vår omvärld finns det också ett större behov av att mötas och att kunna dela tankar och känslor med andra. Svenska kyrkan finns där alltid, oavsett vem du är, vad du tror på – och hur mycket du tror.

Sedan staten och Svenska kyrkan skildes åt 2000 är det valfritt att vara medlem i Svenska kyrkan. Begravningsavgiften är dock obligatorisk för alla som är folkbokförda i Sverige och betalar kommunal inkomstskatt. Avgiften finansierar krematorier, begravningskapell, begravningsplatser och all personal som arbetar med begravningsverksamheten. Staten har givit Svenska kyrkan i uppdrag att hantera begravningsverksamheten.

Som en av 5,6 miljoner medlemmar i Svenska kyrkan bidrar du samtidigt med din medlemsavgift till att människor får ett sammanhang i glädje och sorg, genom hela livet. Kyrkorna kan hållas öppna och fyllas med liv, gudstjänst och konserter och vara

en viktig samlingspunkt dit alla är välkomna. Samtidigt går en stor del av medlemsavgiften till att hjälpa människor i utsatthet här i Trollhättan, i Sverige och ute i världen.

EN STOR DEL AV MEDLEMSAVGIFTEN GÅR TILL ATT HJÄLPA MÄNNISKOR I UTSATTHET

Diakoner, präster, musiker, pedagoger och ideella besöker äldre, driver körer, anordnar verksamheter för förskolebarn och deras föräldrar, erbjuder konfirmandverksamhet, möter utsatta barn och ungdomar och stöttar bostadslösa eller människor på flykt. Det pågår hela tiden, dygnet runt, 365 dagar om året.

Svenska kyrkan Trollhättan
Telefon 0520-47 29 00
trollhattans.forsamling@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/trollhattan

Kyrkogårdsförvaltningen
Telefon 0520-47 30 00
trollhattans.begravningsexp@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/trollhattan/kgf

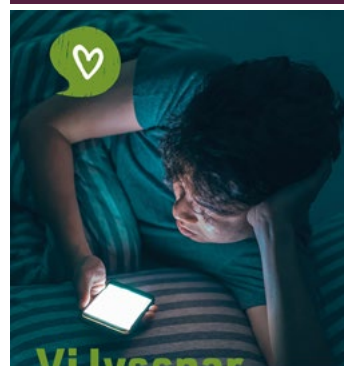
Behöver du någon att prata med?

Vi för inga journaler och har
tystnadsplikt.

**Samtalsmottagningen:
0520-47 29 85**

Tis kl 09–10, övrig tid röstbrevlåda
(vi ringer upp).

[svenskakyrkan.se/
trollhattan/samtal](http://svenskakyrkan.se/trollhattan/samtal)

Vi lyssnar på dig!

Här finns vi och vill
lyssna på och prata
med dig. Måndag,
torsdag och söndag
kl 19–22. Året om.
Alla har tystnadsplikt
och du är helt anonym.

[kyrkanssos.se/natvandrar chatten](https://www.kyrkanssos.se/natvandrar chatten)

Musslan är en kostnadsfri
stödgruppsverksamhet för
barn 7–18 år som har en
närstående med beroendeproblematik
eller psykisk sjukdom. Musslan är
ett samarbete mellan Svenska kyrkan
och Trollhättans Stad.

Kontakt: 070-390-86-88
trollhattan.musslan@svenskakyrkan.se

Svenska kyrkan
TROLLHÄTTAN